

Partijraad Miljoenennota

Op zaterdag 21 september 1985 werd de traditionele VVD-Partijraad over de miljoenennota gehouden. In 't Spant in Bussum hield politiek leider drs. Ed.H.T.M. Nijpels een inspirerende rede, die in deze uitgave van VVD-expressie in enigszins verkorte vorm zal worden weergegeven.

Voor de derde keer tijdens de periode van het Kabinet Lubbers-Van Aardenne buigt de partijraad zich over de miljoenennota.

Met de laatste Miljoenennota in het hoofd, het regeerakkoord in de achterzak en de diverse verkiezingsprogramma's in de tas wil ik graag op 4 vragen ingaan.

- Wat is er terecht gekomen van ons verkiezingsprogramma?
- Hoe staat het met de doelstellingen van het regeerakkoord?
- Wat presenteert dit coalitie-kabinet voor 1986?
- Wat staat/moet er na mei 1986 gebeuren?

Het is goed bij de beantwoording van de vraag over wat er terecht is gekomen van ons programma, te kijken naar de situatie van toen. De verkiezingen van 1982 stonden in de sfeer van mislukken van het kabinet Van Agt-Den Uyl-Terlouw. Dit kabinet was al gestruikelde voor de regeringsverklaring was uitgesproken. De brokstukken werden gerepareerd door de heren Galan en Halberstadt, die in hun rapport aan de koningin één conclusie centraal stelden, n.l. dat overheidsfinancien onbeheersbaar waren geworden. En vervolgens zagen we dat het tweede Kabinet-Van Agt niet bij machte was werkelijk op te treden door onwil en politieke onmacht. In de verkiezingen die volgden heeft de VVD een realistisch, sober en doortastend programma gepresenteerd. Het gevolg was: meer zetels dan ooit in de Tweede Kamer en meer bewindslieden dan ooit in een kabinet.

Met de gemeenteraads- en Kamerverkiezingen in zicht zal de vraag centraal moeten staan: hebben wij het vertrouwen van de bijna 2 miljoen kiezers in 1982 waargemaakt? Kunnen wij straks in maart en mei '86 de kiezers recht in de ogen kijken? Kunnen we al die duizenden propagandisten op pad sturen met de boodschap dat dit kabinet en de kamerfracties gedaan hebben wat beloofd is. Dat wij onze beloftes zijn nagekomen en dat wij de kiezers na mei 1982 niet zijn vergeten. Ik durf dat met volle overtuiging te verdedigen. Het beleid van dit kabinet is meer dan ooit VVD-beleid en dit kabinet voert het verkiezingsprogramma van de VVD op hoofdzaken uit. Dat zijn geen holle frasen. Het is ook niet het begin van vroege verkiezingsrethoriek. Wij kunnen de straat opgaan met de boodschap: Dit kabinet heeft gedaan wat de VVD wilde. De feiten spreken voor zich.

In de boodschap van het kabinet stond deze week centraal dat de overheidsfinancien wederom beheersbaar zijn geworden en de lastendruk voor de burger is gedaald. Dat het financieringsstekort is afgenomen, de rentabiliteit van de bedrijven is gestegen. Dat de werkgelegenheid toeneemt en de consumptie stijgt. U zult misschien zeggen:

Prachtig, maar dat zijn allemaal materiele punten. Wat is er nou eigenlijk op immaterieel terrein gebeurd? Door de oppositie wordt heel vaak de scheiding gemaakt tussen materieel en immaterieel beleid. Ik geloof niet in die scheiding. Ik geloof niet dat in het werk, waar wij in Den Haag mee bezig zijn, onderscheid is te maken tussen de materiele en immateriele zaken. Zij zijn onlosmakelijk aan elkaar verbonden. De slechte economische positie van ons land heeft immers niet alleen geleid tot verlies van werk, maar ook tot inkomensachteruitgang, tot ontwrichte gezinnen, tot een onhoudbare situatie in de grote steden. Daarom kan ik me zo ergeren, als de critici dit kabinet verwijten geen oog te hebben voor de zwakkeren in de samenleving. De bedoelingen van dit kabinet zijn wel degelijk om de zwakken in de samenleving te helpen. Dat zijn niet alleen de mensen die er qua inkomen op achteruit gaan, maar die zitten vooral onder degenen die werkloos zijn. De mensen die 's ochtends opstaan met de gedachte dat zij ook op deze nieuwe dag geen zinnige bijdrage aan de samenleving kunnen geven. Die opstaan met de gedachte dat ze die dag weer geen uitzicht op werk zullen hebben. En vooral de jongeren die opstaan met de gedachte dat zij met het diploma waarmee ze trots de school hebben verlaten, uiteindelijk niet de baan zullen krijgen die zij zich hadden voorgesteld.

Laat er geen misverstand over bestaan: voor liberalen is de menselijke ontplooiing nog steeds het allerbelangrijkste. Is het hebben van werk, het kunnen geven van een bijdrage aan de samenleving nog steeds iets dat bij ons centraal staat. Vandaar ook dat dit kabinet offers heeft gevraagd. Offers aan de hogere en lagere inkomens, offers aan de jongeren, maar ook aan de ouderen. Vandaar ook dat we nu aan de bedrijven vragen een pas op de plaats te maken, omdat het alles overheersende doel van het beleid van dit kabinet is: de bestrijding van die vreselijke werkloosheid.

Op materiele punten is veel bereikt. Wat heeft dit kabinet op immaterieel gebied verwezenlijkt. Ik hoef daar maar een paar voorbeelden van te geven. Zij geven precies aan waar volgens de liberale bewindslieden de kern ligt van de problemen, waarmee onze samenleving de afgelopen jaren is geconfronteerd. Ik denk dan bijvoorbeeld aan de plannen van minister Winsemius om de bouwregels te vereenvoudigen en om hinderwetvergunningen voor honderd duizenden bedrijven af te schaffen.

Hieruit spreekt toch de mentaliteit die dit kabinet bezielt: voorrang geven aan de burger, het terugdringen van de overheid, voorrang geven aan het bedrijfsleven. Dat is de juiste mentaliteit, die heeft geleid tot de economische opleving zoals wij die nu op dit moment zien.

Dan vraag ik de aandacht voor het beleid van Rietkerk en Korthals Altes; Jarenlang is in dit land over de bestrijding van de criminaliteit gesproken en is er door een heleboel partijen lippendienst bewezen aan de versterking van de politie. Wat zien we in deze regeringsperiode? Niet alleen mooie woorden, maar reële plannen met meer aandacht voor de bestrijding van criminaliteit. Daarmee geven

we aan, dat de VVD niet alleen vraagt om maatregelen, maar ook daadwerkelijk aan dat criminaliteitsvraagstuk werkt via het maken van beleid en het stellen van financiële prioriteiten.

Een derde voorbeeld heeft betrekking op de minister van ontwikkelingssamenwerking. Ook mevrouw Schoo heeft gedurende de afgelopen maanden nogal wat kritiek te verduren gekregen. Wat waren de commentaren, toen de VVD in 1982 dit onderdeel van het departement van Buitenlandse Zaken kreeg? Alom werd gezegd: Dat betekent de doodsteek voor de ontwikkelingsamenwerking en Nederland is zijn voorrangspostie kwijt. Dat betekent dat er een eind is gekomen aan het beleid, zoals dat in het verleden is gevoerd. Wat is de realiteit? Niet alleen praten over ontwikkelingsamenwerking, het NCO en over het stuwmeer. Nee, daadwerkelijk op die drie punten beleid maken. Er daadwerkelijk voor zorgen, dat het kabinet 1,5% van het netto nationaal inkomen vrijmaakt voor ontwikkelingsamenwerking. Daadwerkelijk voorstellen dat er bij het NCO veranderingen plaatsvinden; vaststellen dat het schijnbaar onoplosbare probleem van het stuwmeer tot een oplossing werd gebracht, door het beleid zoals de minister dat voert.

Een vierde voorbeeld is het beleid van de staatssecretaris van Sociale Zaken en Werkgelegenheid, mevrouw Kappeyne. Ook op dat terrein is heel dikwijls kritiek, ook in eigen kring. Ik ben het daar niet mee eens. Wij als liberalen hebben altijd voorop gesteld, dat wij streven naar een samenleving waarin man en vrouw gelijkwaardig worden behandeld. En wat zien we? Wellicht geen revolutionaire wijzigingen..... wellicht geen wijzigingen in het beleid die onmiddellijk grote kretten uitlokken, maar wel het gestaag doorwerken van deze staatssecretaris aan de gelijkwaardigheid van man en vrouw, die voor ons altijd van zo groot belang is geweest. Daarom heb ik geen spoor van twijfel bij de beantwoording van de vraag of wij ons programma in dit kabinetsbeleid kunnen herkennen. Mocht u nog een laatste restje van twijfel hebben, dan zult u het Vrije Volk of De Volkskrant moeten lezen. Deze kranten houden niet op te beweren dat dit kabinet de oren teveel naar de VVD laat hangen.

Ik kom tot de tweede vraag: Hoe zit het met de doelstellingen van het regeerakkoord. Ook de meeste daarvan zijn gehaald en een aantal zelfs ruim. Ik herhaal de woorden van de heer Ruding, die deze week zei dat alles wat dalen moest daalt en alles wat stijgen moest stijgt. Dat is een uitspraak die het beste karakteriseert dat het regeerakkoord op hoofddoelstellingen wordt uitgevoerd. Statistieken geven op perfecte wijze aan wat de gevolgen zijn van dit kabinetsbeleid en waar dit beleid een fundamentele breuk betekent met wat in het verleden is gebeurd. En wederom is het goed om kritiek te hulp te roepen die zeggen dat over dit kabinet veel kan worden gezegd, maar dat „helaas” het regeerakkoord in een groot aantal opzichten is waargemaakt. Als ik die critici te hulp roep, dan is het toch goed de kritiek op een paar punten onder de loupe te nemen.

Wat waren de vier meest fundamentele punten van kritiek?

1. Bezuinigingen zouden leiden tot een neerwaartse economische spiraal;
2. Het kabinetsbeleid zou tot een duale economie leiden;
3. Bezuinigingen en ombuigingen zouden de bestedingen omlaag brengen;
4. Door deze economische keuze zouden we uitkomen op een aantal werklozen van rond de miljoen.

Het eerste hoofdpunt van kritiek op het regeerakkoord is onjuist, want van een neerwaartse spiraal van de economie is op geen enkele wijze gebleken. Integendeel!

De opleving was en zal heel duidelijk merkbaar zijn.

Ook het verwijt van de duale economie gaat volstrekt niet op. De exportopleving heeft geleid tot een stijging van de binnenlandse bestedingen en we zien nu ook dat in 1986 de groei zich naar alle sectoren in de samenleving verbreedt. De binnen- en buitenlandse afzet heeft in veelal gelijke mate bijgedragen aan die groei.

Datzelfde geldt ook voor de nationale bestedingen. De particuliere consumptie, blijft niet alleen op peil maar stijgt zelfs weer.

En tenslotte, één miljoen werklozen.... We zitten op dit moment op 765.000. Ook in 1986 zal dit aantal op 765.000 uitkomen en de heer Lubbers heeft duidelijk gemaakt dat er een grote kans is dat het aantal van 765.000 nog verder zal dalen. Een van de verwijten van de heer Den Uyl was dat dit kabinet weliswaar op een aantal punten resultaten had bereikt, maar dat aan de werkloosheid in feite niets was gedaan. Ook dat punt moet worden bestreden. Laten we kijken naar de feiten: van '82 tot en met '86 zal dit kabinet erin slagen om 250.000 mensen aan een baan te helpen. 250.000 mensen die opnieuw werk krijgen, deels door nieuwe banen in het bedrijfsleven, deels door arbeidstijdverkortingen en deeltijdarbeid. Dat geeft aan dat je natuurlijk over die 765.000 werklozen ontevreden kunt zijn, maar dat het verwijt dat dit kabinet geen aandacht besteedt aan de werkloosheid niet opgaat. Want nogmaals: 250.000 mensen zullen dankzij het beleid van dit kabinet in deze kabinetsperiode aan een baan worden geholpen. De VVD heeft altijd gezegd: „Scheep ruimte voor de bedrijven” en „Verbeter de rendementen want dat bevordert de werkgelegenheid”, en we zien nu dat in '85 en '86 45.000 extra arbeidsjaren worden gerealiseerd. Het betekent ook dat de bedrijven, die op dit moment hun rentabiliteit weer zien terugkeren, het risico durven te nemen om te investeren en daarmee nieuw werk scheppen.

Het regeerakkoord is – samenvattend – op alle grote lijnen uitgevoerd. De kritiek daarop is in feite afgestraft. Sanering van de overheidsuitgaven en economisch herstel kunnen heel goed hand-in-hand gaan.

Derde vraag: Wat zijn de plannen voor 1986?

Eerst een opmerking die ik met betrekking tot de lastenverlichting voor de burger zou willen maken. In het voorjaar heeft onze financieel-deskundige Rudolf de Korte aan het kabinet voorgesteld een lastenverlichting te realiseren. Hierbij zouden de middeninkomens extra aandacht moeten krijgen. Die lastenverlichting moest, volgens de VVD, voor een deel uit premie- en voor een deel uit belastingverlaging bestaan.

Het kabinet is met een plan tot lastenverlichting gekomen. Gunstig is dat het kabinet, veel meer dan wij hadden durven hopen, het accent legt bij de middeninkomens. Het kabinet zoekt de lastenverlichting voor de burger uitsluitend in een verlaging van de premies. De keuze van het kabinet brengt risico's met zich mee, omdat men via een premieverlaging bijdraagt aan de uitputting van de sociale fondsen. De burger krijgt in 1987 wellicht daarvoor de rekening gepresenteerd.

Ik ben van mening dat, als dit kabinetsbeleid ook in 1987 zal worden voortgezet, op dit moment nog niet met zekerheid is te voorspellen dat de premies in 1987 inderdaad zullen stijgen. Als dat wel het geval is, dan is het standpunt van de VVD-fractie dat het kabinet die stijging zal dienen op te vangen door een compenserende belastingverlaging.

Bij deze lastenverlichtingsoperatie van het kabinet heb ik nog een andere vraag: wat zijn de gevolgen van deze

maatregel voor de AOW-ers met een klein pensioentje. Op dit moment blijkt onvoldoende uit de cijfers van de miljoenennota wat de inkomensgevolgen zijn voor deze groep. Daarom zullen we aan het kabinet vragen wat die gevolgen precies zijn. Vervolgens zullen we ons als fractie beraden of die cijfers wel of niet een basis vormen om op dat punt maatregelen aan het kabinet te vragen.

Ik kom op een tweede punt van kritiek op het kabinetsbeleid en die geldt de lastenverlichting voor het bedrijfsleven. In het regeerakkoord wordt voorgesteld gedurende deze kabinetsperiode drie keer anderhalf miljard voor het bedrijfsleven uit te trekken. Het kabinet is er in 1984 en 1985 in geslaagd om ruim drie miljard te reserveren. Voor 1986 is dat maar 400 miljoen. Ik moet zeggen dat die 400 miljoen nogal mager afsteekt tegen de belofte die men heeft gedaan. Maar ik geloof ook dat men moet erkennen dat het kabinet destijds heeft duidelijk gemaakt dat de lastenverlichting ieder jaar zou moeten worden afgewogen tegen de daling van het financieringstekort. Ik stel vast dat Ruding in dat opzicht gelijk heeft. Vergroting van de lastenverlichting zou in 1986 hebben geleid tot een stijging van het financieringstekort. Ik geloof dat het bedrijfsleven in dat opzicht respect zal dienen te hebben voor de afweging, die het kabinet heeft gemaakt.

Als we dan kijken naar de vierhonderd miljoen zou ik ook nog op drie andere factoren willen wijzen die ertoe hebben bijgedragen dat het bedrijfsleven ook in 1986 een goede uitgangspositie heeft. Met de daling van de rente met 1% per jaar lijkt een miljard lastenverlichting op korte termijn en 2,5 miljard op langere termijn voor het bedrijfsleven mogelijk. Ik denk verder aan de verkleining van het bruto-netto-traject en aan de koopkracht die in 1986 behoorlijk zal worden gestimuleerd.

De VVD heeft op dit terrein toch twee verlangens. Hoewel we de noodzaak erkennen ook het volgend jaar financieel prioriteit te blijven geven aan terugdringing van het financieringstekort, vragen we aan het kabinet 50 miljoen extra voor het midden- en kleinbedrijf en de landbouw. Daarnaast 50 miljoen extra voor de eigenaar-ondernemers, die op dit moment in de knel zitten.

Derde kritiekpunt betreft het aantal werklozen. De cijfers van minister De Koning leren ons dat in 1985 250.000 mensen langer dan twee jaar werkloos zullen zijn. De VVD vraagt aan het kabinet om ook voor die 250.000 werklozen een extra inspanning te doen. Werknemers en werkgevers waren deze week eensgezind in de aandacht die ze vroegen voor dit grote probleem. De overheid zal moeten bijspringen met maatregelen en als het nodig is ook in financieel opzicht. Het is ondenkbaar voor ons als liberalen dat we 250.000 mensen die al langer dan twee jaar aan de kant staan en geen enkel uitzicht meer op werk hebben, zouden afschrijven.

Een vierde punt dat actueel is - ik heb daar iets over gezegd toen ik sprak over de premieverlaging - is de belastingverlaging. De heer Ruding heeft niet nagelaten te stellen dat vanwege het financieringstekort en de premieverlaging, een belastingverlaging er in 1986 niet in zou zitten. Ik vind dat de heer Ruding in belangrijke mate gelijk heeft, maar denk dat de woorden van Ruding niet de laatste mogen zijn. Wat staat ons bijvoorbeeld te doen als het financieringstekort in het voorjaar van 1986 aanzienlijk lager zal uitvallen dan op dit moment wordt geraamd. Moeten we dan nog - ik doel op kabinet en Tweede Kamer - met de handen over elkaar blijven zitten. Ik geloof dat in zo'n situatie het kabinet de nieuwe ontwikkeling onder ogen zal moeten zien. In die opvatting voel ik mij gesterkt door de opvattingen van de minister-president die op een vergadering van de christelijke boeren heeft gezegd dat een belastingverlaging

voor 1986 niet moet worden uitgesloten. In dat kader stel ik vast dat de politiek leider van het CDA en de VVD-fractie in dit opzicht op dezelfde lijn zitten.

De laatste vraag: **wat moet er na '86 gebeuren?**

Wat moet er gebeuren in het licht van de verkiezingsprogramma's, zoals die nu zijn gepubliceerd? Het antwoord op die vraag spitst zich op twee zaken toe. In de eerste plaats: hoe moet het te voeren financieel-sociaal-economisch beleid van een nieuw kabinet eruit zien? Tweede vraag: wat gebeurt er met de kruisvluchtwapens?

Over het te voeren financiële beleid is het aardig de gegevens van de diverse verkiezingsprogramma's op een rijtje te zetten en te vergelijken met de verwachtingen, zoals de heer Ruding die in een bijlage van de miljoenennota heeft gepresenteerd. Het blijkt dat de PvdA ombuigingen in de orde van grootte van zo'n 7,5 miljard wil; het CDA komt met een ombuigingsprogramma van zo'n 11 à 12 miljard en de VVD rond de 19 miljard. Als we nou kijken naar de cijfers van de heer Ruding, dan zegt hij dat alleen al om het financieringstekort terug te brengen tot 3 procent en de rentelasten in 1990 te stabiliseren, ombuigingen in de orde van grootte van zo'n 16 miljard nodig zullen zijn.

Ik denk dat voorzichtigheid op dit terrein geboden is. Voorzichtigheid, omdat Ruding bij die 16 miljard niet eens rekening houdt met allerlei extra politieke wensen, zoals het CDA en de PvdA die in hun programma hebben verwoord. Het Centraal Plan Bureau gaat in het najaar de drie programma's van de grote partijen narekenen. Ik vrees dat de PvdA en het CDA dan van een koude kermis thuis zullen komen en ik vrees dat hun programma's in aanzienlijke mate zullen moeten worden bijgesteld.

Maar veel belangrijker dan al die cijfers - want die staan allemaal ter discussie - is de vraag welke ideologie, welk beeld komt naar voren uit de programma's, zoals ze gepresenteerd zijn? Welk beeld hebben PvdA en CDA van de overheid in de jaren '90 en wat denken die partijen te doen aan de verhouding burger - overheid. Het is goed om vast te stellen dat ò de Partij van de Arbeid ò het CDA veel dichter bij het VVD-uitgangspunt zijn gekomen, zoals wij die naar voren hebben gebracht. Meer markt, meer burger, minder overheid.

Het CDA stelt in haar verkiezingsprogramma onvoldoende vast, dat de overheid na 1986 verder zal moeten worden teruggebracht. Ook de PvdA maakt daar aardige opmerkingen over en stelt bij de presentatie van het programma dat als het gaat om de maakbaarheid van de samenleving, de PvdA-achterban daarover niet te veel illusies moet hebben. Maar als we naar de uitwerking van de concrete beleidspunten kijken in het PvdA-programma, dan kunnen we vaststellen dat het op een fors aantal punten toch weer neigt naar dirigisme, naar centrale planning met wetgeving als een stok achter de deur. Met name op financieel, economisch en sociaal terrein hebben we de afgelopen vier jaar eigenlijk een ding geleerd: juist de overheid dient zich buitengewoon terughoudend op te stellen. Als we zien wat de sociale partners zonder dictaat van de overheid in vier jaar tijd tot stand hebben gebracht, dan zal de overheid zich ook de komende jaren terughoudend moeten opstellen. De verantwoordelijkheid van de sociale partners zal zoveel mogelijk tot haar recht moeten komen, zoals dat ook de afgelopen drie jaar is gebeurd.

Als je de programma's op een rijtje zet en in financieel en ideologische opzet vergelijkt met de nuchtere werkelijkheid van de jaren '90, dan is het onmiskenbaar dat de programma's van VVD en CDA in elkaars verlengde liggen. En daarom is na de presentatie van deze miljoenennota een onontkoombare conclusie, dat CDA en VVD ook in een

nieuwe kabinetsperiode met elkaar het beleid, zoals dat nu is gevoerd, zullen moeten voortzetten.

Een tweede belangrijk punt dat bij de kabinetsformatie gaat spelen, is het probleem van de kruisvluchtwapens. Daarover een paar sobere opmerkingen. De laatste maanden worden de meest vreemdsoortige argumenten gehanteerd tegen het besluit dat het kabinet vorig jaar heeft genomen. Een besluit dat door de meerderheid van de Tweede Kamer is goedgekeurd. Ik zou de mensen die tegen het besluit bezwaar hebben in twee groepen willen verdelen. Een groep die op principiële gronden bezwaren heeft tegen het gebruik van kernwapens en een andere groep, die alleen bezwaren heeft tegen het beleid van dit kabinet inzake de kruisvluchtwapens. Ik denk dat het goed is - het kan niet genoeg worden gesteld - dat ook in onze eigen kring, wij als liberalen respect moeten opbrengen voor mensen die op principiële gronden tegen de kruisraketten en het bezit van kernwapens zijn.

Als men kan komen tot een wapenbeheersingsovereenkomst, is dit ook voor ons in West-Europa een zegen. Dat zal ook betekenen dat, als er een overeenkomst tot stand komt, Nederland zijn aandeel zal nemen in het lagere aantal raketten zoals dat wordt afgesproken. Ik heb alle vertrouwen in het beleid van dit kabinet en ben ervan overtuigd dat men op evenwichtige wijze de Kamer zal kunnen inlichten over de gang van zaken rond het 1 juni-besluit.

We zullen ons als Nederland op een loepzuivere wijze moeten houden aan de verhoudingen zoals die binnen de NAVO bestaan. Nederland zal geen uitzonderingspositie moeten innemen; we zullen loyaal moeten staan achter de besluiten zoals die zijn genomen. We zullen loyaal moeten staan achter onze bondgenoten en een bondgenootschap, dat heeft zorggedragen voor vrede en veiligheid na de Tweede Wereldoorlog.

CDA en VVD zullen zwaar onder vuur komen te liggen. Vorig jaar, dat zult u zich herinneren, was het verwijt aan dit kabinet dat het de samenleving zou splijten. De tweedeling noemde de oppositie dat toen. Ik stel vandaag vast dat van die voorspelling niets terecht is gekomen. Nederland is geen gespleten samenleving en is geen land waar zwak en sterk tegen elkaar worden uitgespeeld. Nederland is een land dat weer terug is in de eredivisie van Europa en heeft zijn koers op sociaal-economisch terrein weer hervonden. Natuurlijk is het voor ons als VVD niet plezierig om geconfronteerd te worden met verkiezingsuitslagen, zoals in Flevoland. Maar liberalen - en laten we dat de komende acht maanden met elkaar niet vergeten - hebben één eigenschap en dat is dat ze kunnen vechten als het moeilijk is. Vechten als ze worden belaagd. Vechten als goede ideeën op een onheuse wijze worden bejegend. We hebben in '82 de moed gehad om met een hard programma te komen. We hebben de afgelopen drie jaar dag in dag uit dat programma verdedigd. Onze bewindslieden hebben het in het kabinet gerealiseerd. We hebben het in de Eerste en Tweede Kamer geprobeerd uit te dragen. Wat ik aan u vraag, acht maanden voor de verkiezingen, is om karakter te tonen, om moed te tonen. Moed te hebben dit beleid te verdedigen in uw afdeling, in de gemeenteraad en in de staten. Want weglopen voor de problemen is nooit ons karakter geweest. Wij hebben altijd gewonnen, dankzij moed en karakter en die moeten we ook volgend jaar, in 1986, schouder-aan-schouder opbrengen.

Uit het Europese Parlement

Deregulering in de burgerluchtvaart

Drs. F.A. Wijsenbeek (NL) woordvoerder van de Liberale Fractie voor transport wees in een bijdrage op het minimalistische karakter van het rapport Klinkenberg. Waar het Europese Parlement tevreden kan zijn met de liberalisatie die uit het oordeel van het Hof, als behandeld in het verslag Anastasopoulos, moet voortvloeien, worden hier als grootste gemene deler de gevestigde belangen van nationale luchtvaartmaatschappijen beschermd. Monopolies beheersen de markt en dat is niet in het belang van de kiezers, de consumenten, die zo meer betalen dan nodig is. De Liberalen stemmen in met de ontwikkeling van regionale luchtverbindingen maar dan moeten de starre bilaterale accoorden op den duur verdwijnen. Als men slechts 5% wijziging per twee jaar in het luchtverkeer tussen twee lidstaten wil toestaan, strookt dit niet met de realiteit omdat na liberalisatie tussen Nederland en Groot-Britannië, het verkeer met 16% is toegenomen. Wij pleiten niet voor koude sanering zoals in de VS, maar om grotere soepelheid, meer consumenten-gerichte politiek en Europese samenwerking zowel tussen de maatschappijen van lidstaten als ten opzichte van derde landen. Dat waren voorwaarden voor aanvaarding van het rapport Klinkenberg. De verantwoordelijke commissaris Clinton-Davis, (GB, Soc), kondigde aan dat de Commissie geen van de door de meerderheid van Socialisten en Christen-Democraten gesteunde amendementen zou overnemen.

(Voor nadere informatie: drs. F.A. Wijsenbeek, tel. 070-647447.)

De Intergouvernementele Conferentie

Het Europese Parlement heeft een succes geboekt ter zake van de herziening van de Gemeenschapsverdragen. Het Parlement zal op drie manieren bij de conferentie betrokken worden:

1. Het ontwerpverdrag als opgesteld door het Parlement zal als een van de basisdocumenten aan de conferentie voorgelegd worden,
2. een delegatie van het Parlement onder aanvoering van minister Pflimlin zal elke zitting van de conferentie gehoord worden,
3. Het uiteindelijke resultaat dat in december in Luxemburg aan de Europese Raad voorgelegd zal worden (een nieuw Accoord van Luxemburg?) zal daarop ook aan het Europese Parlement voorgelegd worden.

In een ander debat, betreffende de inkomenssteun aan Duitse boeren, als neergelegd in de 20e BTW-richtlijn, wees drs. F.A. Wijsenbeek erop dat het Parlement zijn mede-wetgevende bevoegdheid ook zonder Verdragswijziging kan vergroten, door het gevolg dat de Commissie aan de adviezen van het Parlement geeft, beter te volgen.

(Voor nadere inlichtingen: drs. F.A. Wijsenbeek, tel. 070-647447.)